

FITXA IDENTIFICATIVA**DADES DE L'ASSIGNATURA****Codi:** 34054**Nom:** Paleografia i diplomàtica**Cicle:** Grau**Crèdits ECTS:** 6**Curs acadèmic:** 2026-27**TITULACIONS**

Titulació	Centre	Curs	Període
1005 - Grau en Història	Facultat de Geografia i Història	4	Primer quadrimestre
1005 - Grau en Història	Facultat de Geografia i Història	3	Primer quadrimestre

MATÈRIES

Titulació	Matèria	Caràcter
1005 - Grau en Història	Paleografía y Diplomática	OBLIGATÒRIA
1005 - Grau en Història	Paleografía y Diplomática	OBLIGATÒRIA

COORDINACIÓ

CARBONELL BORJA M JOSE

BOSCA CODINA JOSE VICENTE

MANDINGORRA LLAVATA MARIA LUZ

RESUM

Es tracta d'una matèria obligatòria que afronta l'estudi, interpretació i valoració de les fonts escrites, amb especial atenció als testimonis de la Península Ibèrica i particularment aquells produïts a la Corona d'Aragó.

ragó.

CONEIXEMENTS PREVIS**RELACIÓ AMB ALTRES ASSIGNATURES DE LA MATEIXA TITULACIÓ**

No s'ha especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

ALTRES TIPUS DE REQUISITS

COMPETÈNCIES / RESULTATS D' APRENTATGE

1005 - Grau en Història

Capacitat d'abstracció, anàlisi i síntesi

Capacitat d'identificar i utilitzar apropiadament fonts d'informació per a la investigació històrica

Capacitat d'identificar i utilitzar apropiadament fonts d'informació per a la investigació històrica.

Capacitat d'organització i planificació

Capacitat de comunicar-se i argumentar en forma oral i escrita en la pròpia llengua, d'acord amb la terminologia i les tècniques usades en la professió

Capacitat de llegir textos historiogràfics o documents originals en la pròpia llengua.

Capacitat de transcriure, resumir i catalogar informació de forma pertinent

Coneixement i habilitat per a usar els instruments de recopilació d'informació, com catàlegs bibliogràfics, instruments d'arxiu i referències electròniques.

Coneixement i habilitat per a usar les tècniques específiques necessàries per a estudiar documents de determinats períodes.

Consciència crítica de la relació entre els esdeveniments i processos actuals i el passat

Consciència de les diferents perspectives historiogràfiques en els diversos períodes i contextos.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Introducció: paleografia i diplomàtica.

Introducció al marc disciplinar propi de la Paleografia i la Diplomàtica.

2. El mètode d'estudi dels testimonis escrits: vocabulari i categories d'anàlisi.

Exposició de les principals qüestions metodològiques que planteja l'estudi dels testimonis escrits, amb especial atenció a les categories d'anàlisi i la terminologia específica de la Paleografia i la Diplomàtica.

3. Els testimonis escrits a l'època romana (s. I a.C. s. VI d.C.).

Identificació i lectura dels principals tipus gràfics del període (capital rústica, capital epigràfica, capital cursiva, uncial, minúscula cursiva i semiuncial).

Anàlisi i descripció de les característiques formals de llibres i documents.

4. La producció escrita durant l'Alta Edat Mitjana (s.VII s. XI).

Identificació i lectura dels principals tipus gràfics del període (visigòtica rodona, visigòtica cursiva, minúscula carolina, majúscula romànica).

Anàlisi i descripció de les característiques formals de llibres i documents.

5. La producció escrita durant la Baixa Edat Mitjana (s.XII s. XV).

Identificació i lectura dels principals tipus gràfics del període (gòtica textual, minúscula diplomàtica, gòtica cursiva, majúscula gòtica).

Anàlisi i descripció de les característiques formals de llibres i documents

6. Entre l'escriptura manuscrita i l'escriptura impresa (ss. XV y XVI).

Identificació i lectura dels principals tipus gràfics del període (humanística rodona, humanística cursiva, majúscula humanística, paleotipus).

Anàlisi i descripció de les característiques formals de llibres i documents

VOLUM DE TREBALL (HORES)

ACTIVITATS PRESENCIALS

Activitat	Hores
Teoria	30,00
Pràctiques a l'aula	15,00
Altres activitats	15,00
Total hores	60,00

ACTIVITATS NO PRESENCIALS

Activitat	Hores
Assistència a altres activitats	0,00
Elaboració de treballs individuals o en grup	0,00
Estudi i treball autònom	75,00
Preparació de classes	0,00
Preparació d'activitats d'avaluació	15,00
Resolució de casos pràctics	0,00
Total hores	90,00

METODOLOGIA DOCENT

ASSISTÈNCIA A CLASSES

Hi haurà quatre hores de classes presencials a la setmana, es a dir, d'activitat a l'aula habitual de l'assignatura o del grup, al llarg de les quals els professors exposaran i explicaran els aspectes fonamentals que guiaran l'alumne en l'estudi i comprensió dels diferents temes. Així mateix, tot considerant el component pràctic de l'assignatura, es duran a terme distintes activitats (identificació i lectura de tipus gràfics, identificació de les parts i clàusules que componen el tenor dels documents diplomàtics, descripció de les característiques materials dels diferents productes escrits) a partir d'un dossier de materials que serà proporcionat pels professors.

RESOLUCIÓ D'UN CAS PRÀCTIC

Al llarg del semestre es realitzarà, dins l'horari habitual de l'assignatura, una prova pràctica. Els professors posaran a disposició dels estudiants tant els materials necessaris per a la resolució del cas pràctic, com les oportunes indicacions per a la seua realització. La resolució del cas pràctic serà objecte d'avaluació.

PREPARACIÓ DE L'EXAMEN

Per a la preparació dels diferents temes, amb la finalitat de realitzar l'examen, serà fonamental tenir presents els continguts teòrics explicats al llarg de les classes, les lectures complementàries, les lectures particularment recomanades per a cada tema i les activitats pràctiques desenvolupades a l'aula.

ctivitats pràctiques desenvolupades a l'aula.p>

AVALUACIÓ

1. EXAMEN: Seran objecte de l'examen els continguts explicats a l'aula, que es correspondran amb els diferents punts del programa. L'examen consistirà en una prova escrita de caràcter teòrico-pràctic, d'acord amb el contingut i el desenvolupament de l'assignatura. L'examen escrit es realitzarà en la data oficial fixada pel Centre i constituirà un 70% de la nota total. **Tanmateix, cal advertir que només faran mitjana amb la resta de qualificacions els exàmens que obtinguen una nota mínima de 5.**

2. RESOLUCIÓ D'UN CAS PRÀCTIC: Al llarg del semestre es realitzarà una prova pràctica, que representarà un 30% de la qualificació total. La qualificació obtinguda regirà per a les dues convocatòries del curs acadèmic. En cap cas serà recuperable.

Els problemes d'ortografia, sintaxi i/o expressió escrita puntuaran negativament en la qualificació de totes les proves escrites i la seua acumulació pot comportar el suspens de l'assignatura.

pot comportar el suspens de l'assignatura.

BIBLIOGRAFIA

- BISCHOFF, B. (1979), *Paläographie des römischen Altertums und des abendländischen Mittelalters*. Berlin. (Trad. fran. *Paléographie de l'Antiquité romaine et du Moyen Âge Occidental*, a cargo de H. Atsma-J. Vézin, Paris, 1985).
- CENCETTI, G. (1953-54), *Lineamenti di storia della scrittura latina*. Bologna. (Reed. de Gemma Guerrini Ferri, con una actualización bibliográfica, Bologna, 1997).
- PETRUCCI, A. (1985), *Breve storia della scrittura latina*. Roma. (2ª edición revisada y actualizada, Roma, 1992).
- PETRUCCI, A. (2002), *Prima lezione di paleografia*. Roma- Bari. (Trad. cat. *Una lliçó de paleografia*. València, 2008).
- GUYOTJEANNIN, O.- PYCKE, J.- TOCK, B.M. (1993), *Diplomatique Médiévale*. Turnhout
- PRATESI, A. (1979), *Genesi e forme del documento medievale*. Roma. (2ª ed. Roma, 1987).
- RABIKAUŠKAS, P. (1976), *Diplomatica generalis (Praelectionum lineamenta)*. Ad usum studentium. 4ª ed. Romae.
- MARÍN MARTÍNEZ, T.-RUIZ ASENCIO, J.M. (dirs.) (1978), *U.N.E.D. Unidades didácticas de Paleografía y Diplomática*. Madrid.
- MILLARES CARLÓ, A. (1983), *Tratado de Paleografía Española*. Con la colaboración de J.M. RUIZ ASENCIO. 3ª ed. Madrid. 3 vols.
- Referencia b10: NÚÑEZ CONTRERAS, L. (1994), *Manual de Paleografía. Fundamentos e Historia de la escritura latina hasta el siglo VIII*. Madrid.
- CAPPELLI, A. (1979), *Dizionario di abbreviature latine ed italiane*. Milano. 6ª ed.
- BRUCKNER, A. - MARICHAL, R. (eds.) (1954-), *Chartae Latinae Antiquiores*. Facsimile-Edition of the Latin Charters Prior to the Ninth Century. I-IV, Olten-Lausanne, V-LV, Zürich.
- LOWE, E. A. (1935-66/1971), *Codices Latini Antiquiores. A Palaeographical Guide to the Latin Manuscripts prior the ninth century*. Oxford.

- KIRCHNER, J. (1955), *Scriptura latina libraria a saeculo primo usque ad finem medii aevi. LXXVIII imaginibus illustrata.* Monachii. (2^a ed. Monachii, 1970).
- KIRCHNER, J. (1966), *Scriptura gothica libraria a saeculo XII usque ad finem medii aevi. LXXXVII imaginibus illustrata.* Monachii et Vindobonae.
- STEFFENS, F. (1909), *Lateinische Paläographie.* 2^a ed. Trier. (Reimpr. Berlin, 1929, 1964). (Trad. Fran. *Paléographie Latine.* Treves-Paris, 1910).
- ARNALL I JUAN, M. J.; PONS I GURÍ, J. M. (1993), *L'escriptura a les terres gironines. Segles IX-XVIII. I. Text i transcripcions. II. Llàmines.* Girona.
- ARRIBAS ARRANZ, F. (1965), *Paleografía Documental Hispánica.* Valladolid. 2 vols.
- CANELLAS LÓPEZ, A. (1972), *Colección diplomática del Concejo de Zaragoza.* Zaragoza.
- CANELLAS LÓPEZ, A. (1958), *Exempla scripturarum Latinarum. In usum scholarum. Pars Prior.* Zaragoza.
- CANELLAS LÓPEZ, A. (1974), *Exempla scripturarum Latinarum. In usum scholarum. Pars Altera.* Zaragoza.
- LÁMINAS (s.a.), *Láminas para uso de los alumnos de la Cátedra de Paleografía y Diplomática de la Universidad Complutense de Madrid.* Madrid. 2 vols
- MATEU IBARS, J.-MATEU IBARS, M. D. (1980-1992), *Colectánea paleográfica de la Corona de Aragón.* Barcelona. 2 vols.
- MILLARES CARLÓ, A. (1983), *Tratado de Paleografía Española. Con la colaboración de J.M. RUIZ ASENCIO.* 3^a ed. Madrid. 3 vols.